

• Наш юбілант, академік Павел Роберт МАЎОЧІЙ, у своїм царстві на Торонтській університеті – нейвекшій і унікатній бібліотеці карпаторусиністки у світі, яку комплетізовав понад 40 років. Фотка: А. П.

Наказливо гордый Русин

Спомин на першу стрічу з вынятковым чоловіком – проф. Др. Павлом Робертом Маľочієм в Римі в році 1989, написаний у звязи з ёго 70-ыма народенинами (народжений 26. януара 1945)

Кідь Андрій Тімковіч (пізніше о. Горазд Андрій Тімковіч, ЧСВВ, нар. 1959) был іщі за соціалістичной тоталіты як емігрант на многорічнім штудійным перебуваню в Римі, зачатком януара 1989 дістали ся му до рук русиньскы новинкы выдаваны в Піттсбургу (США) по анґліцькы – „Byzantine Catholic World“. Як так їх перегортав, до очей му впала коротка справа, же якийсь Маľочій буде читати в США лекцію о підкарпатських Русинах. Історія Тімковіча все інтересовала, окреме тота, котра ся дотыкала области карпатського облукка.

– Што може знати о Русинах даякий Мадяр... – подумав собі похыбовачно, – а то іщі в далекій Америці? Попрошу од нёго веце інформаций і увидиме, кільки того о нас знать, – роздумовав.

За Мадяра го Тімковіч хыбно покладав подля ёго призеіска... У отців редемпторістів у італійскім генералнім домі в Римі была добра традиція, же пошта была задарьмо. Такой без заваганя Андрій написав коротке писмо і шмарив го до поштової скринькы, яка была розміщена на кожій ходбі у монастирю.

– I'd like more information... (в перекладі: Хотів бы-м веце інформаций...), – зоставок речіня на іспеціфікацію свого інтересу переписав з новинок, в котрых ся о Маľочієви дочітав, і додав свою адресу: «I Padri Redentoristi, Via Merulana 31, Roma, Italia». Было то з боку Тімковіча максимум, на што му выстачили забыты знаня з анґліцького языка. Єден із редемпторістів каждый день у становлену годину выберав обсях поштовых скринёк, на писма наліпие знамкы і одніс на пошту. Потім уж лем стачіло чекати на одповідь, котра на Западі была без контролі ештебаків. Тімковіч таким способом діставав богату корешпонденцію, а на тоту, котру послае проф. Маľочієви, за короткий час призабыв.

Не перешло много часу, як в ёго монастирьскій келії (ізбі) несподівано задзвоние телефон, котрый в основі навсе позначів ёго інтересы в животі.

Тімковіч взяв до руки телефон і автоматічно ся попросив, як было звиком в Італії:

– Pronto (в перекладі: прошу)?

Думав сі, же му кличе, як звичайно в тім часі, ёго родній, о пять років молодшій, брат Йосафат Владимір Тімковіч (нар. 1964), тогды іщі лем богословець, котрый емігровав до Італії пару років перед ним і часом ся став василіаньскім монахом. З телефону несподівано озвае ся приємний женьскій голос і по анґліцькы попросие к телефону Андрія Тімковіча.

– Solo io (в перекладі: То єм я)... – одповів зачудовано, бо не розумів, хто го в тім абсолютно чужім світі міг кликати, а то іщі подля мена, і по анґліцькы. У Римі тогды был лем пару тыжднів і в тім часі, не рахуючі пару вынятків, там бы скоро єдиним „Словаком“?

– ... Професор Павел Роберт Маľочій з Торонтської універзиты бы ся хотів з вами особно стрітити, – давав му знати по анґліцькы голос секретарькы. З такого несподіваня скоро одпав. Професор Др. Павел Роберт Маľочій мав у тім часі в Римі даяке іднання, зато прилетів з Канады... З бухаючим серцієм, котре му скоро выскочіло з грудей, доїднав стрічу на пообідній час того дня. Зато, же бы чужім чоловіком в чужім світі, взяв із собов іщі двоох словацькых редемпторістів, котры до Італії емігровали в тім часі, як він (о. Павол Томко і о. Йозеф Юрченко).

На місці стрічі їх привітав барз сімпатичний і приємний пан в середнім віці. Уж з ёго першых слов было ясно, же то не є ниякий Мадяр, як Тімковіч перед тым подля призеіска хыбно дедуковав. Бісідовав барз добрі по русиньскы, розумів вшытко і по

(Продовжіня на 2. стор.)

Русиньскы діти ся вертають ку своему роду

Іван Ванат в українськім алманасу Дукля № 5 / 2014 в статі „Гляньмо критичним оком“, на сторінці 73 пише: «Особливо здивувало мене ставлення Миколи Мушинки до русинства в Словаччині. Посилаючись на дані перепису населення, Микола Мушинка пише: Я як науковець не можу твердити, що русиньської національності нема, коли понад тридцять тисяч людей без будь-якого примусу голосяться до русиньської національності. Не можу заперечувати існування русиньської мови, коли цю мову визнало понад пядесять тисяч людей своєю рідною, а нею видаються книги, газети, журнали, ведуться передачі по радіо, телебаченні.» «І заснування русиньских шкіл, в яких учні будуть вивчати історію, культуру і мову свого народу на основі азбуки він вважає позитивним явищем». Тільки з алманасу Дукля.

Повторьме собі історію Русинів. Русины суть в Карпатах автохтонным жытельством. Право на властну ідентіту Русинам взяла ІІ. Комінтерна в Москві в році 1924 політичным рішінём, коли выголосила, же буде зрадженена „Радянська Україна“ а Русины всягды, де завладне комуністична партія, ся будуть звати уж лем Українцями. Тото выголошіня Русинів за Українців мало своє стратегічне і політичне моценьске значіня в середній Европі, але о тім значіно за соціалізму на школах ся не говорило, то было політичне і воєньске табу. Суть люде, што о тім політичнім і стратегічнім воєньскім табу дашто знають. Русинам в Чеськословенську українську народность внулили з ініціативы КПЧ, політично, в році 1952. Право на властну ідентіту Русинам вернули посланці парламенту СР по році 1989. Вшыткы люде на Словенську знають, же в Карпатах жыли лем Русины, Українців ту не было до кінця 2. світовой войны. І волоську колонізацію робили лем Русины.

Іван Ванат хоць таксамо є Русиним, як ай мы, але пише, же русиньске народне возроджіня є політичний русинізм, котрый нам ту політично шырить Павел Роберт Маľочій з Америки. Русины з таков конштатаціов не можуть быти согласны. Мы не сьме одказаны на то, што нам принесе Павел Роберт Маľочій з Америки. Мы знаме самы, же сьме Русины. Знаме з практикы, же політичны процеси все наряджує лем даяка політична партія, а Маľочій не є у нас в ниякій русиньскій політичній партії. Ходить на нашы засіданя як наш гость і выступать як наш гость, котрого мы собі высоко ціниме за ёго учены погляды на проблематику і стратегічний розвой Русинів. Є лем добрі, же хтось учений, незатяжений европсков тоталітнов політиков минулого стороча, жыво ся інтересує о історію, сучасность о перспективу Русинів.

Фактом є, же по наступі КПЧ до влады, по році 1952, сьме ся вшыткы мусили писати Українцями, то можеме означіти за політичну натискову акцію, бо тоту українізацію нарядила політична партія. Кідь сьме за соціалізму были членами КСУТ-у, кідь сьме собі повинно писали українську, а не русиньську народность, кідь мене з Янка, проти мойй волі, переменовали на Івана, бо інакше не могли мі выдати публікацію „Рівнянське весілля“, бо повіли же, Янко то не є українське мено, так тото была насилна політична українізація Русинів. Фактом є і то, же професіональны робітници Словенского народного музею (СНМ) русиньську матеріалну культуру выставену в СНМ – Музею української культуры у Свіднику і днешь презентують шырокій домашній і заграничній громадї як українську культуру, то є реална політична українізація Русинів і в сучаснім 21. сторочу. Не старати ся о напору українізацных хыб в музейництві, то є підпора українізації Русинів. СНМ – Музей русиньской культуры в Пряшові маме уж 8 років. До днешнёго дня ся не одбыли офіціалны дискузіі директоркы СНМ – Музея русиньской культуры в Пряшові з директором СНМ – Музея української культуры у

(Продовжіня на 3. стор.)

Премія А. Духновіча за русиньську літературу

Карпато-русиньскій научный центр в США выголошує каждорічну Премію Александра Духновіча за русиньську літературу. Преміюв тисіач америцькых доларів і бронзовов сошков карпатського медвідя буде оцінена найліпша книжка в категорії поезії або прозы, написана по русиньскы і надрукована за послідній 5-річний період.

Премія Александра Духновіча помагать хоснованю русиньского языка в літературных творах, котры приносять вызначный вклад до русиньской красной літературы. Премію фінанцує Штефан Чепа з Торонта і уділює Карпато-русиньскій научный центр в США.

Книгы красной літературы надрукованы в роках 2010 – 2014 мають право здобыти премію в році 2015. Повинностёв авторів або выдавателів є представити і предложити по 3 екземплары з каждой книжки з коротков біографіов автора. Посліднім датумом на засланя вшыткых матеріалів є 1. апріль 2015.

Літературны творы буде посуджовати одборна комісія, членами котрой в році 2015 суть: Патріція Кравчік (США), Богдан Горбаль (США), Олена Дуць-Файфер (Польща).

Адресы, на які треба послати книжки:

2 екземплары: Patricia Krafcik, The Evergreen State College, Olympia, Washington 98505 USA (e-mail: krafcikp@evergreen.edu)

1 екземплар: Olena Duć-Fajfer, ul. Chełmońskiego 72E/13, 31-340 Kraków, Polska

Наказливо гордый Русин

(Продовження з 1. стор.)

словацькы, а знав і іншы славянськы языки. Як з далшого розговору вышло, быв барз інтелігентным, освіченим, а головно – приятельським чоловіком. З трьох редемпторістів впали вшиткы остаткы страху і похыбностей. За короткый час ся вшиткы чули з Маґочієм як довгорічны стары знамы. Ёго скромность была варту обдиву, бо він як універзитный професор іднав з нима – обычайныма студентами – як із рівноцінныма. Ёго знаня з історії были не менше варты обдиву і барз добрі познав сітуацію Русинів за желізнов опонув на Словакії. Просив ся каждого з них одкы походять, скады суть їх родічі. Кідь пришла бісідна на Тімковічового отця, іщі веце го несподівало, же походять з малого, Богом забытого села на Підкарпатській Русі (Закарпатська область України). Хотів точно знати з котрого суть села. Почас бісіды Тімковіч не поважовав за потребне конкретизовати назву села, в котрім ся ёго отець народив... Тады таке забыте село може не было ани на ниякій мапі, ани нихто о нім не знав. Професор Маґочій але барз жыво зареаґовав і настоёвав, жебы му Тімковіч увів точно – скады походить ёго отець.

– Я знам вшиткы села під Карпатами, – аргументовав Маґочій.

Кідь му Тімковіч повів, же ёго отець ся народив у Лазах (подробніше поперай автобіографічну книжку: Gorazd A. Timkovič, OSBM, Timkovič Andrej (1919–1987) – príbeh zvyčajného ženatého farára, Prešov, 2007, 453 стор.), професорови ся якобы розсвітили очі і Тімковіч тогды відів, же ся став проф. Маґочієви барз симпатічным... 44-річний Маґочій ся одтогды зачав ку скоро о пятнадцять років молодшому Тімковічови справовати старостливо і уважно, скоро як ку властному сынови. Знав о Лазах у Воловецькім раєні веце як сам Тімковіч. Кідь ся уж змерькало, професор вшиткых трьох позвав на вечерю, де сердечный розговор нерушено продовжовав далє. Там хлопцям подаровав, окрем іншого, і свій найновшый, по анґліцькы написаный, атлас русиньской історії, выданий у Канаді, котрый мав із собов у ташці...

Од того часу зачала міджі Тімковічом і проф. Маґочієм незвычайна корешпонденція. Посылав задарьмо Тімковічови до Рима свою опубліковану научну продукцію. Мав о Русинах такы великы знаня, быв надхненым і наказливо гордым Русиним, же од того моменту ся і Тімковіч став усвідомленим Русиним. Реальность є але така – на Словакії і у векшыні міст світа – же кідь даякій Русин досягне высшу функцію і дістане ся міджі інтелігенцією – научну, політичну ці іншу „сметанку“, звычайно в тім істім моменті перестає быти Русиним і презентує ся як член містной маёртной громады. Зато Русины, видить ся, же не мають нияку інтелігенцію, главно на Словакії терплять з того почутём меншецінності.

Вынятком суть, наприклад, Русины з бывшой Югославії (Бачка, Войводина), у котрых їх інтелігенція зіставала дома, также вшиткы од найменшого по найстрашого, без будь-якых перешкод, гордо ся голосять к своїм русиньським корінням – але о них в тім часі Тімковіч іщі много не знав... Першого з них, 22-річного хлопця Грегорія Мірослава Кандрача, ЧСБВ (нар. 1968), спознав аж по вышє році у василіяніє у Римі. Тот хлопець був уж од самого дїтства усвідомленим і гордым на своє русиньске походжіня, а то аж так, же собі звык часто з усміхом спомянути на то, кідь учителька в Югославії в першій класі основной школы просила ся на ёго походжіня, він одповідав: – Мой отець Немец (быв шандарём і ходив в униформі), моя мацер Мадярка (як дорослый чоловік не знав высвітлити, чом собі то думає як дїтина), а я – Руснак... Родічі – обидвоє чістокровны Русины, но дома го учили і часто припоминали:

– Як ше це дахто запита по сербськы, одповиш по сербськы, як ше це запита по немецкы, одповиш по немецкы... фурт в такей бешеди, як ше це опита, але як сам будзеш гуториц, та по рускы... (в перекладі: по русиньськы).

Подобно усвідомленим Русиним ся став і проф. Павел Роберт Маґочій – а то го мотівовало.

По транзиті Тімковіча од редемпторістів к найстаршому чїну на світі – к василіянам в році 1990) сам зо своїм братом о. Йосафатом Тімковічом, ЧСБВ, зачав бадати по коріннях отців і праотців Русинів племена Маґоч, котре наїсто сягають аж до передісторічных часів...

Коротко по спомянутій стрічі з проф. Маґочієм Тімковіч збачів підвишєный інтерес і симпатії о свою особу в учителя, барз впливного і важеного Америчана проф. Роберта Ф. Тафта, СІ, у папскім інштїтуті „Pontificio Istituto Orientale“ Грегоріаньской універзиты в Римі, де Тімковіч в тім часі штудовав выходну літурґіку. Проф. Роберт Ф. Тафт, СІ, од того часу Тімковіча всягды слїдовав, все ся на нёго усмівав і односив ся к нёму стрічно і барз камаратськы... Аж пізніше Тімковіч порозумів, же то був праві Маґочій, котрый Тафтови дав о Тімковічови добры референції. Были барз довірныма приятелями. Так проф. Маґочій зробив докінця молодому Тімковічови, якобы властному сынови, і протекцію в школі (на універзиті) а то без того, абы го о то пожадав...

***

Контакт з проф. Др. Павлом Робертом Маґочієм наїсто позначив обидвох отців Тімковічовых у тім, же ся сформовали на свідомых Русинів. Подля ёго прикладу обидвоє братя ся стали барз активныма, што ся тыкать церковных потреб грекокатолицькых Русинів на Словакії на переломі 20. і 21. стороча, аж покы як Русины не были Ватіканом у році 2008 дефінітивно одставлены од пасторачного діятельства.

Найважнішы документи дотыкаючі ся грекокатолицькых Русинів праві спомянутого смутного, але притім выняткового періоду на переломі сторіч, у формі книги приправив до друку молодшый із братів – Йосафат. А вызначный історик проф. П. Р. Маґочій зась указав свій надгляд і нашов, за што му належить бесконечна вдяка, великодушного спонзора – **Штефан Чену** (President of Norston Financial Corporation, Toronto, Canada), котрый в повній мірі заплатив виданя той книжки під назвов: Jozafát V. Timkovič, OSBM, **Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch, 1. díel** (Ужгород, 2006, 636 с). Вышла кінцём 2006 року у видавательстві **Мґр. Валерія Падяка, к. н.**, в Ужгороді на Закарпатській Україні. Так мають історіци в сучасности, а главно в будучности легко доступну книжку повну цінных фототіпічно опублікованых унікальных історічных документів (по латинськы в общім означованы як фонтес), ку котрым ім стачить придати лем належный коментарь... Якбы не были опублікованы у формі книжки – не мали бы їх історіци никили к діспозіції і документи бы ся навсе стратили, подобно як много іншых важных писемностей, з історії людства.

о. ТґЛіц, Инж. Ґоразд Андрій ТІМКОВІЧ, ЧСБВ, Кошіці, www.spravy.narod.ua

Презентація Інштїтуту русиньского языка і культуры

12. фебруара 2014 у Высокошкольскім ареалі Пряшівской універзиты на ул. 17. новембра ч. 1 в Пряшові ся одбыв **3. річник Дня отвореных дверей**. Є то акція пропаґачного характеру, яку Пряшівска універзіта організує цілено якраз в тім в часі, коли тогорічны абсолвенты середніх школ вирішують о своїй далшій перспективі і выбирають собі універзіту, на якій будуть выбранный одбор штудовати. До той акції цілоуниверзитного характеру ся запоюють вшиткы факулты і інштїтуты Пряшівской універзиты (ПУ), враховано Інштїтуту русиньского языка і культуры (ІРЯК). Того року з участниками Дня отвореных дверей діскутовали докторанды Інштїтуту русиньского языка і культуры – **Мґр. Зденка Цітрякова, Мґр. Михал Павліч** і студентка інштїтуту **Бк. Михаела Бречкова**.

З цілоуниверзитного погляду акція такого характеру бесспорно хосенна і потрібна є, але думаєме собі, же про пропаґацію конкретно русиністики была хосенніша 2-днёва акція під таков істов назвов, котрой три річники в роках 2008 – 2010 реалізовав Інштїтут русиньского языка і культуры. Проґрам Дня отвореных дверей тогды був заміряный лем на презентацію русиністики посередництвом розлічных аспектів русиньской культуры і вживаня русиньского языка в розлічных сферах. Регулярныма участниками акції были студенты третіх річників середніх школ зо северовыходных реґіонів Словакії, які прямо дістали інформації о можностях штудованя русиньского языка на ПУ, як і о можностях їх далшой самореалізації по скінчїню школы у сфері русиньской освіти, пресы або культуры. Шкода, же потім на 2011 рік проєкт Днів отвореных дверей на ПУ, який предлагав до ґрантовой сістемы Міністерства культуры СР ІРЯК ПУ, комісія про русиньску культуру, то значить самы Русины, рекомендовала не підпорити. А так то зістало доднесь. Главно, же часто слухаєме силны речі о потребі розвоє русиньского школьства і навчаня русиньского языка!

А. З., фотка автора

• **Єдна зо студенток середней школы (зліва), котра ся интересовала о штудії русиньского языка і літературы в комбинації з іншыма предметами на Дню отвореных дверей Пряшівской універзиты (ПУ) в Пряшові у студенткы Інштїтуту русиньского языка і культуры ПУ М. Бречковой і докторандкы того інштїтуту З. Цітряковой.**

PRÍHLÁSTE SA NA ŠTÚDIUM RUSÍNSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY NA PREŠOVSKÚ UNIVERZITU

I. Prijímacie konanie na bakalárske a magisterské štúdium

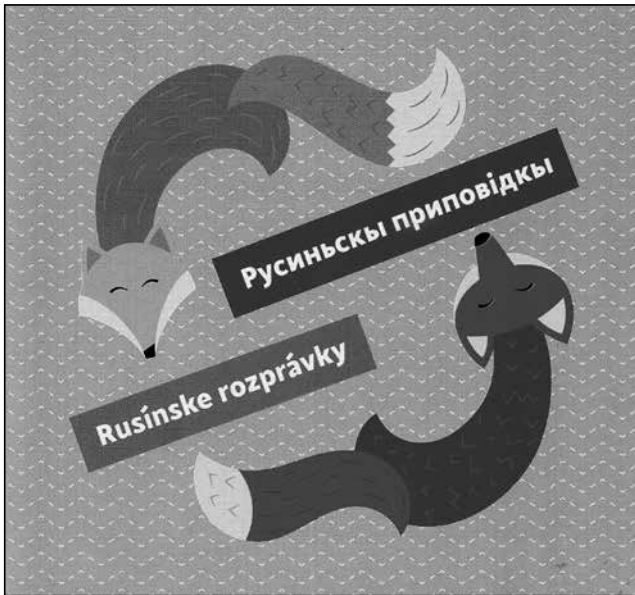
V akademickom roku 2015/2016 Prešovská univerzita v Prešove ponúka možnosť bakalárskeho a magisterského štúdia **ŠP rusínsky jazyk a literatúra v kombinácii s nasledujúcimi študijnými programami (ŠP) akreditovanými na jednotlivých fakultách PU:**

- **Fakulta humanitných a prírodných vied:**
rusínsky jazyk a literatúra – biológia, ekológia, fyzika, geografia, hudobné umenie, matematika, pedagogika, technická výchova
- **Filozofická fakulta:**
rusínsky jazyk a literatúra – anglický jazyk a literatúra, dejepis, estetika, etická výchova, filozofia, francúzsky jazyk a literatúra, nemecký jazyk a literatúra, ruský jazyk a literatúra, slovenský jazyk a literatúra, ukrajinský jazyk a literatúra, výchova k občianstvu, výtvarné umenie
- **Fakulta športu:**
rusínsky jazyk a literatúra – telesná výchova
- **Ústav maďarského jazyka a kultúry:**
rusínsky jazyk a literatúra – maďarský jazyk a literatúra

Termín podania prihlášky: do **31. marca 2015**

Prihlášky sa posielajú na adresu: Prešovská univerzita v Prešove, Ústav rusínskeho jazyka a kultúry PU, Ul. 17. novembra 15, 080 78 Prešov, **tel.:** 051/756 31 20, 051/756 31 89, **Kontaktné osoby:** Mgr. Andrea Čulková (andrea.culkova@unipo.sk), Mgr. Alica Wietoszewová (alica.wietoszewova@unipo.sk)

Вышли дві ЦД русиньських приповідок і співанок

Богатство кожного народу є і в його народній літературній творчості. Дотворює мозаїку розмаїтості культурної дідовизни. Приповідки отворяють дитині світ добра і зла, розвивають його фантазію і допомагають всокотити материнський язык. **Проект Русиньскы приповідкы** приносить унікальне діло, котре в такій формі виходить першыраз в історії Русинів Словачії. Авдіозаписи нукають креативны творы сучасных авторів, а таксамо помагають всокотити приповідкы, котры ся в росповідях шырили через цілы генерації.

Обал компактного диску приповідок є інтересный тым, же обсягує дві ЦД із 17 русиньськыма приповідкама, міджі котрыма суть *Коли Христос по землі ходив*, *Як чоловік глядає глупых людей*, *Як циган учив пса сливки їсти*, *О богынях*, *Мурянке чудо*, *Мерзеньый Коцур* або *Лижка і Вовк*. Назвы приповідок суть написаны азбуков по русиньськы і латиніков по словенськы. Суть ту народны приповідкы, але і

авторськы, наприклад, **Анны Галґашовой, Ерікы Матоноковой, Михайла Гиряка, Ерікы Костовой і Зузаны Ковалчиковой**. Приповідкы были награны в студію „Дінаміка“ і начітали їх: **Яна Труціньска, Ігор Латта, Володимір Чема, Осиф Пантликаш, Людмила Козменкова, Михал Куцер і Любомір Миндош**.

Двой-ЦД мож было зреалізувати главно вдяка членам організації **молоды Русины** за фінанчній підпоры Уряду влады СР – програм Кultura народностных меншын. Продукція – **Петро Штефаник** (председа спомянутой русиньской організації), драматургія і режія – **Яна Труціньска-Сива**, музика і звук – **Владіслав Сивый**, графічний дізайн – **Браніслав Шандала**. Народны приповідкы зберали: **Івана Сивулькова, Николай Дутко, Владимир Шак і Мартін Січак**.

Вцілім треба похвалити таку ініціативу, же дахто ся взяв і видав на ЦД русиньскы приповідкы, котры помажуть при навчаню русиньского літературного языка на Словакії од найменшых дітей. Гратулуєме вшыткым, што приложили руку к ділу, жебы такий проєкт був зреалізований, а тым веце, же то зробили переважно молоды люде.

-пм-

2. фебруара 2015 одбыла ся стріча членок **обчаньского здружіння „Колысочка-Kolíška“**, на котрій біланцовали рік 2014 і конштатовали, же був плодний. Свідчать о тім, наприклад, здружінём виданы і дві ЦД колысанок – едно зо шарішськыма і земплінськыма колысанкама, друге з русиньськыма колысанкама, приповідкама і баладов. Думам собі, же ЦД суть барз красны, а главно цінне є, же ся подарило обявити прекрасны стары колысанкы. Балада „Михалко“ од **Штефана Смолея** на русиньскім ЦД є таксамо прекрасна. На русиньскім ЦД є 25 колысанок, приповідок і споминана бала-

да. Колысанкы наспівали: **Яна Любимова, Марія Мачошкова, Анна Сервіцька і Маріанна Железна** в допроводі 14-членного музичного оркестру на челі зо **Славоміром Калиняком**. Русиньскы приповідкы прочітали герці Театру Александра Духновіча в Пряшові: **Владіміра Брегова, Людміла Лукачкова, Ярослава Сисакова**, бывша артистка ТАД **Яна Труціньска**, а баладу прочітав бывший герець і директор ТАД **Ярослав Сисак**. ЦД під назвов **Люляй же мі, люляй** зачинає ся яковы гімнов, респ. главнов співанков, авторков музики і тексту котрой є А. Сервіцька. Тота ведно з председкынів ОЗ „Колысочка-Kolíška“ **Любов Кралёв** мала найвеце роботы, жебы замір проєкту ся зреалізував якнайліпше. Подарило ся то. І тото ЦД пропонує на навчаня русиньского языка, главно в матерьскых школах, але і на I. ступню основных школ. Бодай бы было веце таких выдань. Може, же в близкій будучности ся і зродять.

-аз-

колысанкы, приповідкы, балады

Русиньскы діти ся вертають ку свому роду

(Закінчіня з 1. стор.)

Свіднику о выживваню русиньских збірок в Музею русиньской культуры в Пряшові на довгодобу їх презентацію як артефактів русиньской культуры. Чом? Зато, бо пані директорка в Пряшові має властный погляд, а то такий, же може мати іщі якостніше захованы русиньскы збірки, як має музей у Свіднику (поэрай: www.gusip.sk із 16. 11. 2014). Кількість Русинів росте а зато, подля ей погляду, все є што зберати. То, же ся русиньска культура в рамках СНМ українізує, ей правдоподобно ани кус не інтересує і не мерзить. Зато, же музей у Пряшові vznikнув у іншій добі як український музей, подля директорки О. Глосиковой має русиньський музей маповати і докуметовати тоту іншу добу. Зато русиньський музей у Пряшові, подля нёй, має веце одражати сучасны модерны виразовы матеріалны, умелецькы, комунікачны і іншы технікы. Она підтверджує, же робітниця музею знають, што мають робити і як мають поступати.

Факты але говорять штось інше, же не знають, што мають в музею робити і поступають неправильно. Бо, по перше, не мають підпорвати політичну українізацію русиньской культурной дідовизни в музейництві, бо таким способом, як тепер роблять в СНМ, порушують Рамковий договір Рады Европы на охрану народностных меншын в одношіню к Русинам.

Етнографічний і історічний принцип музейной документації русиньской народной культуры ся з представ пані директорки вытратив, а то є основна хыба в концепції роботы і посланя музею. З музейной роботы ся стала дитська забавка без возродного і народного ціля. Така музейна представа не корешпонує з представами русиньского народного возроджіння. Такий народный музей нам Русинам не треба. По друге, не треба дезінформовати людей, бо фактом є, же музей в Пряшові не vznikнув лем так сам од себе, але ся о то заслужили русиньскы активісты своёв работов, без помочи пані директорки, котра в тім часі з русиньськым возродным рухом не мала ніч сполочне. Головным цілём русиньского музейництва і русиньского музея є направити хыбы з еры політичної українізації Русинів у СНМ. В музею у Свіднику є уложена вшытка матеріална і духовна культура Русинів, зато тот музей уж давно мав быти переименований на русиньський а директорка русиньского музея мала о того жадати дирекцію СНМ на кожній пораді директорів народностных музеїв. Але она то не робить.

СНМ – МУК у Свіднику не може быти носталгічным памятникым на Українців, котры в нашій реґіоні не творили культуру заховану в музею, бо ту не жыли, але музей у Свіднику має быти документом і памятникым автохтонных Русинів. Така є правда о русиньскім музейництві і посланю русиньского музея, а подля той правды бы мали робити робітниця русиньского музея, але не роблять. Подля того, што директорка русиньского музея нам повіла, же робить, а што бы мала робити на хосен русиньского музейництва, історії і культуры, дало бы ся повісти, же собі на тій функції скорше жыє як оса на цукрику, а не як старостливый охрания і зналець стародавней історії і культуры Русинів. Русины з таков музейнов работов, яка крыє політичну українізацію в музейництві і в роботі СНМ, не можуть быти согласны, бо то не корешпонує з цілём народного возроджіння Русинів по р. 1989.

Політична українізація на Словенську скоро нияк ся не доткла обычайных Русинів по селах і містах, ани в самім Пряшові, де був центр українізації Русинів. Никого з Русинів на Словенську український язык не інтересовав як материнський і ниhto

на селі, ани в самім Пряшові, доднесь не знають бісідовати по українськы. Зато ани не є кого з Русинів на Словенську деукраїнізувати, ай кібы сьме то хотіли робити.

Русиньске народне возроджіння ся уж понад 20 років занимать высвітлєванём, же чом Русины мають право на свою самоідентифікацію, на русиньську культуру дідовизну, котра є вложена в СНМ – Музею української культуры у Свіднику і ся презентує неправом як українська культура. Высловы Миколи Мушинкы я з погляду етнолога оцінюю як правдиве і одборне высвітлєня. Мы, Русины, таку конштатацію Микола Мушинкы бы сьме мали прияти з великов важностєв, а главно зато, бо з тов конштатаціов ся нам домів вертатъ еден високошколований русиньський сын, котрого сплудили русиньський отець і русиньска мати. Де інде ся має вернути сын Русина і Русинкы і де інде має быти приятый, як не дома, як не у своїм русиньскім роді?

В новоствореній Русиньській оброді в Міджілабірцях не могло быти ани бісіды о даякім програмі деукраїнізації, як то пише пан Іван Ванат, бо на русиньскых землях не было ніч українське, не був хто створити дашто українське, бо ту на селах жыли лем Русины. Як можеме вірити тому, же еден чоловік, Маґочій, в сучасности, коли собі каждый може слободно выбрати русиньску або українську народность, бы був схопный зорганізувати тільки добровольных русиньских активістів, як їх маме тепер на Словенську? Ай обчаньскых русиньских здружінь маме много. Тільки добровольных українських активістів не мав ани КСУТ за соціалізму, кілько має тепер русиньских активістів русиньський возродный рух на Словенську. Де є причіна? Тільки велё добровольных русиньских активістів ту є лем зато, бо Русины ту жыли компактно все, а Українці – ніґда. Русинів політичным приказом адміністративно переименовали на Українців, тай таким способом собі українізаторы на Словенську „выробили“ Українців. Зато тепер умело выроблены Українці при списованю жытелів ся тратять, але людей не є менше, лем собі написали свою стародавну русиньську народность. А то є ціла філософія о деукраїнізації Русинів на Словенську.

Што ся тыкатъ споїня двох етніонімів „Русин“ і „Українець“ до одного – „Русин-Українець“, можеме ся договорити з паном Іваном Ванатом, же є то нелогічний крок, зато же ся ту їднатъ о дві розділны народности, дві розділны народны культуры, дві розділны народны історічны хронології розвоія двох різних народів. Русины суть самостатным народом з властнов культуров і русиньськым материнськым языком, а Українці суть іншый самостатный народ із властнов культуров і українськым материнськым языком. Зато і „Фестивал культуры Русинів-Українців“ у Свіднику ці в Камюнці є абсурдом з неґативным сполоченьско-выховным цілём, а зато і український музей у Свіднику з русиньськым збірковым фондом уж давно мав быти названий русиньськым.

В зборниках „Наукового товариства Шевченка“ ся находять публікованы матеріалы, котрыма ся дасть доказати, же Русины были політично поукраїнізованы і коли тото політичне українізуваня Русинів ся зачало реалізувати в науковій практиці.

Вшытко ся дасть зробити, як компетентны люде мають охоту, але наперед на ведучі функції бы сьме мали поставити справных і компетентных людей. Потім вшытко піде так, як має іти. Микола Мушинка ся снажить тримати фактів з реального жывота Русинів, а то є тота справедлива і правильна етноґрафія, котру він ся снажить в науці робити. Зато го треба лем похвалити.

Ян КАЛИНЯК, Свідник

Герець Осиф Ткач ославив 65 років од народження

Многы люде, нелем тоты, што ходять до Театру Александра Духновича (ТАД) у Пряшові, але і по селах, де ёго драматичный колектив выступать з грами по русиньскы, герця Осифа Ткача добрі знають. Знають го і там, де драматичный колектив ТАД выступав, ці в Братіславі, ці на різних

фестивалах дома і за границями Словакії. Ёго тварь, міміку, реч, гестікуляцію, зображіння ролей у многих песах не мож собі не запам'ятати, бо они суть самобитны і выразны. Він одогравав десятки ролей спочатку в Українськым націоналнім театрі (УНТ) у Пряшові по українськы, а потім в переименованім і перетрансформованім театрі на Театер А. Духновича – грав по русиньскы.

В якій грі бы не грав, все ся намагав свої ролі заграти штонайвірогідніше. Він є тіпом герця з шыроким талантом, котрый добрі заграть роль драматичну, трагічну ці комічну. Не знам як кому, але мені ся Ошє, як го фаміліарно звать колегове в домашнім театрі і добры приятелі, найвеце любить, кідь выступать у комедіалных ролях. В

тых переважно як „дуо“ з герцем Василєм Русиняком рад ем все позерав ёго выступлїня і був ем потішений, але і пышний, же русиньскый театр має таких герців. То было пару щірых слов о Ошєві (Осифови Ткачови), котры ня напали при святкованю ёго **65-ых народенин**.

Кідь ся попозераме до ёго біографії, дізнаме ся, же О. Ткач ся народив 15. януара 1950 в Будеражи на Україні, в році 1966 ся ведно з родічами перестїговав назад до Чехословакії. По скінчїню української Середньої общоосвітної школы у Пряшові пішов робити до драматичного колективу УНТ, а кідь ся кус підучив герецькому кумшту і проявив ся, же з нєго може раз быти способный артїста, театр го послав штудувати герецтво до Києва, а то в роках 1970 аж 1974 до Державного театралного інштїтуту Карпенка-Карого. Вернув ся уж кус світом скушений і продовжовав у розвитку свого театралного таланту, пізніше уж майстровства. Послїдні роки попри граню в театрі був і умелецькым шефом драматичного колективу ТАД, а то в часі од 1. авґуста 1993 до 31. децембра 2014. Вірїме, же начерпану мудрость, зручність і герецьке майстровство Осифа Ткача іщі увидиме в не єдній грі на сцені ТАД.

К ёго 65. народенинам му жєламе міцне здоровя, щастя і успїхы в роботі.

А. 3.

PRIHLÁSTE SA NA ŠTÚDIUM RUSÍNSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY NA PREŠOVSKÚ UNIVERZITU

II. Prijímacie konanie na doktorandské štúdium
V ak. roku 2015/2016 Prešovská univerzita prijíma prihlášky aj na interné a externé doktorandské štúdium študijného programu **SLAVISTIKA – RUSÍNSKY JAZYK A LITERATÚRA** v študijnom odbore **2.1.28 Slovánske jazyky a literatúry**.

Termín podania prihlášky: **do 31. mája 2015, posielajte na adresu:** Prešovská univerzita v Prešove, Ústav rusínskeho jazyka a kultúry PU, Ul. 17. novembra 15, 080 78 Prešov, **tel.:** 051/756 31 20, 051/756 31 89, **Kontaktné osoby:** Mgr. Andrea Čulková (andrea.culkova@unipo.sk), Mgr. Alica Wietoszewová (alica.wietoszewova@unipo.sk) **Informácie o témach dizertačných prác, o školiťoch a o podmienkach prijatia** môžu uchádzači získať na **webovej stránke univerzity** (<http://www.unipo.sk>), na stránke **Ústavu rusínskeho jazyka a kultúry** (<http://www.unipo.sk/pracoviska/urjk>) a na **Oddelení vedy, umenia a akreditácie PU**. **Kontaktné osoby:** Mgr. Andrea Čulková (andrea.culkova@unipo.sk), Mgr. Alica Wietoszewová (alica.wietoszewova@unipo.sk)

Хосенны лекції про студентів гімназій

Янко Липинський зо Здружіння інтелігенції Русинів Словенська мі перед даякым часом закликав. Повів мі, же продовжує третій рік проект **Чемеріця**, котрый є заміряный на охрону людських прав, на охрону прав народностных меншын і на право хоснованя свого языка і здобываня освіти в нїм. В рамках того проекту было напланованых і **шість лекцій по гімназіях в регіоні северовыходной Словакії, значить в регіоні, де жыють і Русины**. Вопрос поставив ясно: ці бы ем ішов тоты лекції про студентів по гімназіях зробити. По пару секундах роздумованя ем то взяв, а треба повісти, же-м то взяв з „малов душов“.

Лекція ся складать з того, же наперед штуденты посмотрять фїлм **Йосиф і ёго брата**, а потім на основі історії, дало бы ся повісти од „русиньского Адама“, через сполузаснованя Чехословакії аж по смутну судьбу Русинів у комуністичных державах по другій світовій війні і їх нове возроджіння по році 1989. Пояснюю штудентам то, яке неправилне є зробити з дакого жытеля другой категорії лем на основі того, же належить ід даякій народностній меншынї, якы неблагы ефекты має то, кідь вам хтось предпише, якої маєте быти народности, якої язык є вашим материньскым і літературным... Просто, намагам ся їм пояснити то, же є неприпустне, жебы ся таке шось іщі даколи повторяло і акцентую, жебы права, котры днесь маєме, і котры ся дотуляють народностных меншын і їх охраны, не брали як шось природне. Бо оно ся то зо дня на день може змінити, так як ся то вже зо дня на день змінило в минулости. І же лем пару кілометрів за словацьков гарніцїв то природне не є ани днесь, бо Русины, корінный народ Підкарпатя, котре Бенеш якбы лем лускнутєм палця дав Сталінові, хоць му Русины помагали ослободити Чехословакію, не суть на Україні дондесь узнаны.

Малу душу ем мав з простой причіны. Зо вшыткых боків слухаме о тім, же молоды люде не мають інтерес о історію, не мають інтерес і рішаня важных діл, интересує їх лем інтернет, компютеры, забава, відеогры... і міг бы ем продовжовати. Значить, бояв ем ся, яка буде їх реакція, кідь там прийде іщі даякый „Русначок“, жебы їм пояснив компліковану історію свого народа і жебы в них пробудив інтерес о права народностных меншын і Русинів. Мылив ем ся, і тішу ся з того. Навыше, ем богатшый о дві основны познаня.

Перше. **По штирєх лекціях на штирєх школах знам, же ся стрічам з позітївнов реакціов молодежи**. З интересом смотрять на фїлм о страшных оптаціях, коли на основі лжи пожертвовали в Празї наш народ, вывезли го на Україну, взяли му обчанство Чехословакії, жебы Сталін доволів вернути ся Чехам з Волині до Чехословакії. З интересом слухають о історії Русинів, о тім, яке важне є то, жебы ништо не посуджовав чоловіка на основі того, же є членом народностной меншыны, яке є важне, жебы ништо никому не предписовав народность і материньскый язык. З интересом слухають, з интересом реаґують. Не буду вже ани анализувати мій шок з того, кідь ня по лекціях чекав аплауз і, правду повісти, ани не знам за што.

Друге. Тото дакус смутніше. Міджі гімназії, котры будуть мати лекцію, были выбраны і школы в Снинї і Свіднику. Все ся звідам на зачатку лекції, і кідь ем був дома в Пряшові, ці ту є дакто Русин. Покля в Снинї, котра нїгда не была русиньскым містом і Русины там у великій мірі пришли примушено, кідь ся зачала будувати стариньска преграда і нашы села залляла вода, приголосила ся к Русинам може половина штудентів, у выкладній скрині комуністичной українізації, у Свіднику, ся ку

Русинам приголосило може пять штудентів. Звідав ем ся, ці суть ту іщі люде іншой народности. Нї. Остаток были вшытко „Словаці“, лем, як ем ся пізніше дізнав, „Словаці“ з русиньскыма призви́сками. Єден із тых „Словаків“ мі повів і то, же він думать, же на тім не є ніч плане, кідь Словаці мають ліпшу позицію в сполочности, як меншыны, бо Словакія належить Словакам. Выяснили сьме сі то. Наконєць порозумів.

З тых двох познань нам виходить тото. По перше, кідь нам днесь будуть колегове зо „Союзу Русинів-Українців“ ці даякых „об'єднань“ бісїдовати, же їм іде властно о тото саме, всокотити нашу культуру (розумій „русиньско-українську“, ці „лемківско-українську“), нйя ся посмотрять на плоды своєї українізаційной работы, наприклад, у Свіднику. Реальность є така, же ся їм подарило лем єдно: **школярї ся не голосять ани к Русинам, ани к Українцям, голосять ся к Словакам**. Гратулюю екуменїстам, же ся їм дарить прискорити процес асіміляції з маєритов, бо такий є фактичний резултат їх работы. В Снинї, де їх не „не били“ українізаторы, але скоріше домашне жытельство, котре Русинів не вітало з букетами, скоріше наспак, хоць Русины там не пришли добровольно, собі наш народ утримав свою ідентичность в омного бївшій мірі і передав ей своїм дітям.

І по друге, не вываряїме ся на молодых, же не мають інтерес. Поставме ся перед зеркало і повіджме собі одкрыто, хто ту досправды не має інтерес. Кідь вырахуєме вшыткы тоты проекты, фестивалы, многы абсолютно абсурдны проекты, котры сьме за 25 років зробили, кілько з них было о тім, жебы сьме ходили по школах, і жебы сьме нашым, але і словацькым ці польськым дітям, передали дашто о нас, жебы маєрита знала о нас веце і жебы нашы русиньскы діти гордо ся голосили к своїм коріням. І не рахую теперь навчаня языка. Пишу о освітнім діяльствї. Діти і молодеж мають інтерес о то, што їм мы будеме пропонувати. Покля їм не пропонуєме ніч, або барз мало, потім не бісїдуїме, же інтерес не має підростаюче покоління, але признаїме, же інтерес не маєме мы. **Кідь то не змінїме, так тото є путь до нашой загубы.**

Петро МЕДВІДЬ, Пряшів

(Статья была написана як коментарь „Вступне до контроли“ лемківского Радія lem.fm)

Одбыв ся 29. семінар карпаторусиністікы

Друга акція, організована з ініціативы ІРЯК ПУ одбыла ся **18. фебруара 2014** в засїдалні „Consilium maius“ Ректорату Пряшівської універзіты на ул. 17. новембра ч. 15 – уж **29. Научний семінар карпаторусиністікы**, яким ся отворив уж сьмый річник того довгодоного проекту інштїтуту. З лекціов на тему **Творчость Кветы Мороховічовой Цвик – нова лінія русиньской женьской поезії на Словакії** выступила **Мґр. Івана Сливкова, ПгД.**, літератка з Інштїтуту україністікы і середнєєвропейскых штудій Фїлософїчної факулты Пряшівської універзіты у Пряшові. В проґрамі семінара была і презентація найновшых выдань з карпаторусиністікы, при зродї дакотрых з них помагали тыж членове ІРЯК ПУ. Участь слухачів свідчила о тім, же семінары карпаторусиністікы собі уж нашли свій круг навщівників. **-p-**

НАРОДНІ НОВИНКИ

5505, EV 327/08, MİÇ 49 438. Предплатне на рік є 10,- €, так істо і часопису Русин. Опубликованы погляды дописователїв не мусять быти згодні з поглядами редакції.

Адреса новинок на интернеті: www.rusynacademy.sk, E-mail: rusyn@stonline.sk

Выдавать Русин і Народны новинкы. Шефредактор: Мґр. Александер ЗОЗУЛЯК, редакторкы: ПгДр. Кветослава КОПОРОВА, ПгД., Мґр. Зденка ЦІТРЯКОВА, языкова редакторка: доц. ПгДр. Анна ПЛІШКОВА, ПгД., Адреса: Ludové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, SR. Tel.: 0917 171 912, IČO: 17079748. Реґістрацны чїсла: ISSN 1339-5505, EV 327/08, MİÇ 49 438. Предплатне на рік є 10,- €, так істо і часопису Русин. Опубликованы погляды дописователїв не мусять быти згодні з поглядами редакції.

Rusín a Ludové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
D+4

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2